

Nieuwbrief

FEBRUARI 2007

COLOFON

NIEUWSBRIEF CANTONSPARK

Januari 2007

De Nieuwsbrief van de Vrienden van het Cantonspark verschijnt twee keer per jaar.

REDACTIE

Huub van der Aa

Angelique Bosch van Drakestein

INFORMATIE

Vrienden van het Cantonspark

Secretaris: Mevr. G.H.J. de Lange-Meijer,
Rembrandtlaan 29, 3741 TA Baarn

Tel: 035 - 541 3356

E-Mail: secretariaat@cantonspark.nl

HOE WORDT U DONATEUR?

Voor een bijdrage van minimaal € 17,50 per jaar bent u donateur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark.

U steunt ons daarmee om het

Cantonspark als waardevolle tuin voor Baarn te behouden.

Stort uw bijdrage op:

Bankrekening CVB Baarn,

rekeningnummer **98.35.74.944**,

t.n.v. Vrienden van het Cantonspark.

INHOUDSOPGAVE

- 2 Ten Geleide
- 4 Vogelhuisjes maken
- 5 In Memoriam: Adrie Broerze
- 6 Donateursexcursie Landgoed Schovenhorst
- 10 Opvallende gallen in het Cantonspark
- 13 De storm van 18 januari 2007
- 14 Bomen over boeken over bomen
- 19 Carl Linnaeus – 300 jaar
- 20 Het Mysterie van de Bestevaer

Beste lezer, het is al weer eind februari en voor u ligt eindelijk de gloednieuwe nieuwsbrief van de Vrienden van het Cantonspark. Deze vertraging heeft diverse oorzaken: Enerzijds een minder positieve, namelijk een auto-ongeluk begin december 2006 van ondergetekende en dan merk je gelijk weer dat we met een klein team zijn. Anderzijds een uiteindelijk positieve oorzaak, namelijk de nieuwe opmaak van onze nieuwsbrief. Deze was al een tijd in ontwikkeling, maar bij het definitief in elkaar zetten, bleken er toch weer allerlei valkuilen op ons pad te komen. Daarnaast hebben we een aantal nieuwe (vaste) rubrieken opgenomen, waarvan “Bomen over boeken over bomen” er het meest uitspringt en hopelijk tot veel inspiratie zal leiden. Wij wensen u veel leesplezier en nu het voorjaar al weer in de lucht zit, veel genoegen in het Cantonspark.

Angelique Bosch van Drakestein

Ten Geleide

In dit nieuwjaarsnummer van onze nieuwsbrief kijken we graag nog even terug op het afgelopen halfjaar. Gedurende de zomer heeft vooral het werk van de beheercommissie veel energie gekost en zijn enkele projecten rond de monumentale bouwwerken in het park op gang gekomen. Wat de beheercommissie betreft: met Gemeente en staf van Eemfors hebben elke maand werkbesprekingen plaatst gevonden, meestal bestaande uit een korte vergadering binnenskamers en een uitgebreide rondgang door het park. Het resultaat van deze besprekingen kan iedereen met eigen ogen constateren. Op veel plaatsen wordt flink gesaneerd, in die zin, dat niet relevante, vaak snelgroeïende opslag van Esdoorns, Taxus en Prunus- soorten wordt verwijderd om de collectie belangrijke bomen vrij te zetten. In sommige gevallen leidt dat wel tot tijdelijke kaalslag, waarover wij dan kritische vragen krijgen. Zo is de hele bamboewildernis aan de kop van de vijver verdwenen. Enkele kleinere bomen zijn daardoor weer vrij gezet en kunnen zich beter ontwikkelen. In die hoek van het park willen we in de komende jaren voorrang geven aan de zgn. Stinzenplanten. Dat zijn bolgewassen die kenmerkend zijn voor landgoederen en dan vooral in het vroege voorjaar, zolang de boomkruinen het licht nog niet wegnemen van de bodem. Een dergelijke ontwikkeling gaat natuurlijk stapsgewijze, en de eerste stap is het verwijderen van alles wat niet in zo'n opzet past.

Met de restauratie van de Colonnade en de oude muur rond de rozentuin is

inmiddels begonnen. Ook hier is stap één het verwijderen van zaken die de restauratie in de weg staan. Daarom ligt de Colonnade er al maanden lang erg kaal bij, maar het plan voor herplant na de restauratiewerkzaamheden ligt klaar. De herstelwerkzaamheden rond de oude muur maken het zelfs nodig dat het pad dat vanuit de richting van het Pinetum met een scherpe bocht naast de muur uitkomt in die hoek helemaal wordt omgelegd. De begroeiing aan de buitenkant van de vervallen poort moest weg, inclusief de fraaie en vrij zeldzame *Chamaecyparis obtusa* "Tetragona Aurea", die door wortelwerking mede de oorzaak was van grote scheuren in dit historische bouwwerk. Over de mooie Berijpte wilg (*Salix daphnoides*) die enkele meters verderop tegen de buitenkant van de muur stond hoefden we niet te onderhandelen want dit alleraardigste boompje was eerder dit jaar al gesneuveld tijdens een storm. Vijg en Trompetklimmer, die beiden tegen de warme binnenkant van de muur staan, zijn weliswaar sterk teruggesnoeid maar blijven in de nieuwe situatie gehandhaafd. Beide restauraties zullen waarschijnlijk in het begin van 2007 gereedkomen.

Een andere grote klus die deze winter heeft plaatsgevonden is de schoonmaak van de vijver. Deze was niet alleen sterk vervuild door niet voldoende vergane massa's blad, maar ook door allerlei rotzooi die er door een groeiende groep lastige bezoekers in wordt gooid.

Daarmee komen we op een ander probleem, dat we gemakshalve maar samenvatten onder de naam hangjongeren.

Het is helaas een probleem dat niet alleen in het Cantonspark speelt. Dat blijkt telkens weer als wij het bij de gemeente of politie aanklaarten en proberen het op de agenda van relevante instanties te krijgen.

Het gekke is dat groepjes hangjongeren vaak blijken te bestaan uit alleraardigste jongelieden, die zonder veel kwaad te doen een goed plekje zoeken voor een babbeltje bij een stickie, en die zelfs belangstelling tonen voor de mooie kanten van het park. Maar overmatig gebruik van alcohol en andere geestverruimende middelen in de latere uren van de dag of zelfs nacht, kan die vredige stemming doen omslaan. Vernielingen en agressief optreden tegen andere bezoekers of bij voorbeeld de eenden in de vijver zijn dan vaak het gevolg. In deze categorie valt ook de brandstichting vanuit de Piet Heinlaan, waarbij een grote *Chamaecyparis* het loodje legde en enkele bomen in de buurt schade leden. Ook in dit geval was het maar één incident in een lange reeks brandstichtingen bij bomen in de voortuinen van voornamelijk woningen op de Oosterhei. Deze winter zal overigens het daardoor ontstane gat in de begroeiing worden opgevuld.

Rond deze tijd van het jaar staan de diverse Toverhazelaars (*Hamamelis*) in het Cantonspark weer prachtig in bloei.

Andere activiteiten die in het afgelopen halfjaar aandacht vroegen zijn onze deelname aan het Culturele Festival, waar onze stand aan de Johannes Vermeerlaan de nodige aandacht kreeg. Dat

zo'n gebeurtenis ook nog een onverwacht bijeffect had, in de vorm van de ontdekking van enkele zeldzame galletjes, leest u elders in dit nummer.

En in totaal 33 donateurs namen deel aan de geslaagde excursie naar Schovenhorst, waarvan u ook in dit nummer een verslag zult tegenkomen.

Door de ontwikkelingen rond de openstelling van het paleis Soestdijk is het Cantonspark prominent in de aandacht gekomen als één van de Parels van Baarn. In de komende jaren zullen vele duizenden bezoekers van het paleis na afloop van hun ongeveer één uur durend bezoek nog enige tijd doorbrengen in de regio, en naar men hoopt vooral in Baarn. Op de te verwachten extra toeloop naar o.a. het Cantonspark hebben wij al ingespeeld door het aantal rondleiders uit te breiden. Het aantal gratis toegankelijke publieksrondleidingen zal

hetzelfde blijven, maar de rondleidingen op verzoek, voor groepen van allerlei pluimage zal zeker toenemen. Wij zijn er klaar voor.

In het bestuur van de Stichting zijn in het jaar 2006 enkele belangrijke wijzigingen gekomen. Angelique Bosch van Drakestein volgde Huub van der Aa op als voorzitter. Tot onze verrassing kreeg deze mutatie veel aandacht in de lokale pers. Huub van der Aa blijft nog enige tijd in het bestuur als vice-voorzitter en zal voorlopig de scepter blijven zwaaien over de beheercommissie. Helaas hebben wij afgelopen december ook afscheid moeten nemen van Gerard de Bruijn, die jarenlang de PR-functie in het bestuur vervulde. Hij heeft in die periode een stukje professionaliteit binnen de stichting gebracht waar wij nog jaren op zullen kunnen voortbouwen.

Al met al is het afgelopen jaar voor het Cantonspark en voor onze stichting bijzonder enerverend geweest. Er is veel werk verzet en het vizier wordt duidelijk op de toekomst gericht. In die toekomst zal de rol van onze stichting bij het verwezenlijken van belangrijke doelstellingen binnen het park steeds groter worden. Wij zullen dit alleen kunnen doen met de voortdurende steun van een groot aantal donateurs en externe helpers van allerlei aard. In het vertrouwen dat wij, met hun noodzakelijke steun, daar ook in het nieuwe jaar een belangrijke bijdrage aan zullen kunnen leveren, wensen wij alle vrienden van het Cantonspark in alle opzichten een voorspoedig 2007.

Bestuur Vrienden van het Cantonspark

Vogelhuisjes maken

Een tijdje geleden hebben we met onze groep vogelhuisjes gemaakt. We maakten deze in het gebouwen van de schooltuintjes. Daar kregen we uitleg over verschillende soorten vogels. Daarna mochten we aan de slag met het maken van de huisjes. We kregen hout en daarmee maakten we voor een bepaalde vogel een huisje. Een tijdje daarna zijn we met z'n allen naar het Cantonspark geweest. Daar gingen we de huisjes ophangen. We werden verdeeld in groepjes. Het lag er dus aan voor welk vogeltje je een huisje gemaakt had. Toen we verdeeld waren gingen we op pad naar verschillende plekken die aangegeven stonden op een plattegrond. Op die plekken hingen we de huisjes op. Toen alle huisjes hingen waren en nog 2 of 3 uilenkasten, die werden opgehangen door iemand anders die toen een hele hoge boom in ging. Daar hebben we allemaal naar staan kijken. Je kon natuurlijk ook nog eens af en toe komen kijken of er al vogeltjes waren. Ik heb ze niet gezien.

*Myrthe
(groep 8, Bestevaerschool)*

In Memoriam: Adrie Broerze

Op 26 oktober 2006 is Adrie Broerze plotseling overleden. Hij was pas 48 jaar oud! Adrie heeft voor het Cantonspark heel veel betekend in de jaren waarin hij in gemeentedienst een functie had als parkwachter. Hij was toezichthouder in Pekingtuin, Cantonspark en begraafplaats. Met zijn grote gestalte had hij er bij schooljeugd en hangjongeren de wind goed onder en wist hij vaak de juiste toon te vinden om ze van allerlei kattenkwaad te weerhouden. Als Adrie 's middags na schooltijd in het park was bleef het er rustig; als hij er niet was kon je daar niet op rekenen. Door zijn onregelmatige werktijden was hij voor zijn superieuren soms een beetje ongrijpbaar maar voor ons was hij niet alleen een welkome parkwachter maar ook een betrokken vriend, die regelmatig buiten zijn officiële boekje ging als hij ergens een handje kon helpen. Bij activiteiten in het weekend was hij dikwijls paraat; we herinneren ons bijvoorbeeld radio-uitzendingen vanuit de bus van de Ziekenomroep, waarbij zijn hulp onontbeerlijk was als er lange kabels moesten worden uitgelegd en hij voor allerlei technische probleempjes een oplossing vond. Ook tijdens de avondrondleidingen was hij steeds actief aanwezig en was hij aangenaam gezelschap voor degenen die tijdens en na de rondleidingen op het tennishuisje moesten passen.

Als wij nu bij de gemeente telkens weer pleiten voor een nieuwe parkwachter, refereren wij telkens graag aan die geslaagde

Adrie Broerze aan het werk in het Cantonspark. Foto: Mevr. Broerze (moeder)

periode toen Adrie de touwtjes in handen had. Ik heb hem wel eens gevraagd of hij terug zou willen komen in het park als het mocht lukken om hiervoor weer geld vrij te maken. Hij reageerde dan met gepaste twijfel over de mogelijkheden maar als je aandrong voelde hij zich toch weer aangesproken.

Voor zijn familie is het verlies natuurlijk immens groot. Maar ook in onze kring zal de herinnering aan deze sympathieke vriend van het Cantonspark nog lange tijd levend blijven.

Huub van der Aa

Donateursexcursie Landgoed Schovenhorst

HET PROGRAMMA VOOR DEZE DAG IS NAAR ALLE DONATEURS GESTUURD EN OP ZATERDAG 28 OKTOBER HEBBEN IN TOTAAL 33 MENSEN AAN DEZE DAG DEELGENOMEN EN ERVAN GENOTEN. HET MERENDEELKENDE HET LANDGOED NIET. HET WAS VOOR HET EERST DAT DE COMBINATIE LEZING – RONDLEIDING – ETENTJE , OP VOORSTEL VAN ONZE NIEUWE VOORZITTER ANGELIQUE BOSCH VAN DRAKESTEIN, AANGEBODEN WERD EN DEZE FORMULE IS GOED ONTVANGEN.

Om half twee startte Huub van der Aa in een zaaltje van Hampshire Inn een korte inleiding met diapresentatie over de geschiedenis van het landgoed en de relatie met de Baarnse onderzoeksinstituten, Willie Commelin Scholten en het Centraal Bureau voor Schimmelcultures. Het beheer van Schovenhorst is eerst jarenlang in handen geweest van Mr. J.H. Schober en drie generaties Oudemans. Pas in 1992 kwam het landgoed onder beheerders die geen familie waren van Schober of Oudemans. Om half drie begon de rondleiding met als thema: van woeste grond tot wereldbomen.

Zo'n 150 jaar geleden bestond het gebied uit zandverstuivingen en heidevelden en tot 1843 was het eigendom van de Domeinen. In dat zelfde jaar werd het overgedragen aan de gemeente Putten met de opdracht het te ontginnen. Schober kocht 80 ha van de gemeente voor duizend gulden en ontpopte zich als een belangrijk vernieuwer van land- en bosbouw. In 20 jaar wist hij o.a. verschillende variëteiten vruchtbomen – appel –peer – ananas en ook orchideeën te kweken. De woeste grond was een experimententuin geworden.

Huub van der Aa gaf eerst een korte inleiding met diapresentatie over de geschiedenis van landgoed Schovenhorst.

We liepen het eerst door het oudste gedeelte, het Kleine Pinetum. Het voert te ver om alle bomen te noemen, maar vermeldenswaard is de grote collectie Mammoetbomen. De verhalen rond bomen zijn altijd interessant, ook bij rondleidingen in het Cantonspark. Zo hoorden we dat de Douglasspar, die 150 jaar geleden nog niet in Nederland voorkwam, voor de bosbouw veel gunstiger was dan de Grove den. De eerste is kaprij in 70/80 jaar de laatste doet er 120 jaar over. De Douglas levert goed hout: lange knoestvrije planken. De boom heeft een luchtige schors die brandwerend is door de dikke gegroefde bast. Verder heeft de boom een intern mechanisme dat als het stormt er voor zorgt dat takken altijd netjes langs de stam afbreken.

Al wandelend over de Mr. Schoberlaan, een binnenweg van Putten naar Garderen, ooit aangelegd door de Oranjes voor de jacht, komen we bij het Grote Pinetum via een tuinwal. Deze wal dateert van de heropening in 2005 en is opgebouwd uit gaas met heideplaggen (die helaas niet uitlopen). Je kunt er niet overheen kijken.

Eenmaal binnen lopen we over een vlonder waarbij een gedenkteken staat voor Joos Oudemans. Zij heeft ervoor gezorgd dat Schovenhorst in een rechtspersoon is ondergebracht. De paden zijn hier vergrast om de hoge kosten van het schoffelen uit te sparen. Het Grote Pinetum is de tweede experimententuin, de bomen zijn hier wat jonger, dateren van eind 19^e begin 20^e eeuw. We komen veel naaldbomen tegen, o.a. de Red Cedar, de levensboom. Van het hout worden kisten gemaakt. De vezels van de schors worden gebruikt bij de fabricage van papierenluiers. We zien een prachtig exemplaar van de Reuzenzilverspar. Deze bomen leveren prima heipalen. Onder het paleis op de Dam staan er 11.500! Zolang het hout in het water staat verrot het niet. De daling van de grondwaterstand dient dus wel in de gaten te worden gehouden.

Een hek (tegen de wilde zwijnen die in deze regio in grote getale aanwezig zijn,) verschaft ons toegang tot het Arboretum waar bomen uit China, Japan etc. in groepjes bij elkaar staan. Het doel hiervan was om te bestuderen hoe ‘ buitenlandse bomen ‘ opgroeien in ons klimaat. We

wandelen langs de Werkstee – waaraan veel studenten uit Wageningen en Baarn goede herinneringen hebben – naar het begin van de route. Daar horen nog wat over de toekomstplannen: o.a. het bouwen van een 40 m hoge bostoren met bovenop bomen in bakken. Een spectaculair ontwerp dat de bezoeker uitnodigt voor een verticale wandeling tussen de bomen. Daarboven ben je ook verzekerd van een schitterend uitzicht.

De opzet voor deze dag is zeker voor herhaling vatbaar. Het entje in een ongedwongen sfeer was voor het bestuur een gelegenheid om haar donateurs nog wat beter te leren kennen en omgekeerd was dat hopelijk ook het geval.

Greet de Lange

Foto boven: tijdens de rondleiding kregen de donateurs uitgebreid uitleg over de flora. Foto's rechts boven: zowel de bekende struiken en bomen als de onbekende waren op ieders eigen manier spectaculair. Foto rechts onder: Een grote variëteit aan bomen wordt doorsneden door keurig onderhouden graspaden. Foto uiterst rechts onder: ook voor de paddestoelen was uitgebreide aandacht .

Opvallende gallen in het Cantonspark

WIE HUUB VAN DER AA LANGER KENT WEET DAT ÉÉN VAN ZIJN HOBBY'S DE STUDIE VAN DE GALLEN BETREFT. HIJ VERZAMELT EN DOCUMENTEERT ZE AL MÉÉR DAN 50 JAAR EN HEEFT ER AL HEEL WAT DOOR ZIJN HANDEN LATEN GAAN. HIJ MOCHT INDERTIJD MEEWERKEN AAN HET NEDERLANDSE STANDAARDWERK *HET GALLENBOEK* EN KRIJGT SINDSDIEN VEEL TOEGESTUURD MET HET VERZOEK OM ZE TE DETERMINEREN. EN BIJNA IEDER JAAR ZITTEN DAAR WEL ÉÉN OF MEER GALLEN BIJ DIE TOT DAN TOE NIET BEKEND WAREN IN NEDERLAND, OF ZELFS HELEMAAL NOG NOOIT BESCHREVEN ZIJN. MAAR DAT HIJ IN HET CANTONSPARK DOOR EEN TOEVAL EEN ZEER BIJZONDERE, IN ONS LAND NOG NIET BEKENDE SOORT OP HET SPOOR KWAM, IS EEN VERHAAL DAT ALLE VORIGE STERKE GALLENVERHALEN RUIMSCHOOTS IN DE SCHADUW STELT. WAT WAS NAMELIJK HET GEVAL.

Voor de versiering van onze kraam tijdens het Culturele Festival, op 2 september l.l. hadden wij in een grote emmer met takken van allerlei bomen óók een tak van de grote Haagbeuk met ingesneden bladeren (*Carpinus betulus* 'Incisa'), die langs het brede middenpad staat, ongeveer ter hoogte van de Japanse kornoelje. Tijdens die lange zit was er af en toe veel belangstelling maar ook perioden dat er weinig te doen was. Één van ons doodde de tijd door eens wat nauwkeuriger naar de takken in die emmer te kijken en waarschuwde mij dat er op de bladeren van die Haagbeuk galletjes zaten. Het

waren kleine spoelvormige verdikkingen van de nervatuur, bleker dan de rest van het blad, en vooral aan de bladonderzijde goed ontwikkeld. Ze worden veroorzaakt door een galmug die luistert naar de naam *Zygiobia carpini*, waarvan de boeken melden dat ze in ons land, en met name in de oostelijke helft, nog maar enkele malen gevonden is. Dat is niet waar, want ik vond de gal, ook in onze regio vrij regelmatig, zij het dat een vondst op deze cultivar van de Haagbeuk nog nooit ergens vermeld bleek. Op zich dus al een aardige vondst die het de moeite waard maakte het materiaal na de culturele markt mee naar huis te nemen en op te nemen in mijn verzameling. Zoals ik zo vaak doe, bekeek in de galletjes eerst nog eens nauwkeurig onder sterke vergroting en zag toen tot mijn verbazing nog een heel ander galletje, dat zó klein was dat ik mij er eigenlijk niet voor behoefde te schamen dat ik het nog nooit gezien had.

ACERIA TENELLUS, EEN MICROSOPISCH KLEINE MIJT

Aan de bovenkant van de aangetaste bladeren zitten enigszins langwerpige, galachtige verdikkingen in de nerfhoeken, met een puntige onderkant en een min of meer afgeronde bovenkant, die overigens soms met een soort onregelmatig gevormde aderen kan uitlopen op het bladoppervlak. De kleur is groen, maar met een opvallende marmering met witgroene vlekken. Bij oudere gallen komt daar een paarsachtige kleur bij en de oudste galletjes zijn donkerpaars. Dit alles speelt zich af binnen

een lengte van 3 tot 5 mm bij een breedte van hoogstens 2 mm.

Draai je het blad om dan zie je tegenover de gallen een duidelijke inzinking van de nerfhoek, hoogstens 3 mm lang, en afgedekt met eerst witte, daarna bruinrood wordende lange, bijna doorzichtige en stevig kronkelende haren.

In deze galletjes leven microscopisch kleine mijten, die luisteren naar de naam *Aceria tenellus*. Ze behoren tot de grote groep van de Galmijten, kleine verwanten van spinachtigen, die zich geheel hebben aangepast aan het leven in gallen. Veel planten herbergen zulke gallen en het aantal soorten, ook in ons land, is groot. Om ze te onderscheiden zijn allerlei hulpmiddelen nodig, waaronder een goed microscoop, en uiteraard zeer gespecialiseerde literatuur. En dan valt het nog niet mee om op de juiste naam te komen. Gelukkig zijn de galvormingen op de verschillende planten wel goed te onderscheiden.

In de Nederlandse gallenboeken komt deze soort niet voor. Hij is óf allang

Foto links: Door *Aceria tenellus* aangetaste bladeren van de 'Incissa'-vorm van de Haagbeuk. Foto rechts: een detail van de aantasting

aanwezig in ons land maar steeds over het hoofd gezien omdat hij zo klein is, óf het is een nieuwe soort voor Nederland. In ieder geval is dit de eerste goed gedocumenteerde vondst en heeft het Cantonspark dus de zoveelste primeur.

Voor de illustratie van deze gallen moet ik terugvallen op eigen foto's van tamelijk oude gallen, of op afbeeldingen in de rijke gallen literatuur. Het was al laat in het jaar toen de vondst op de culturele markt mij naar het park lokte om alle vanaf de grond bereikbare bladeren af te zoeken naar nog meer gallen. Ze bleken er, zij het mondjesmaat, wel te zijn, maar waren allemaal erg oud, zodat we voor betere foto's moeten wachten op het volgende seizoen. Het was wel een verrassing om te ontdekken dat de in september en oktober nog waargenomen gallen exclusief zaten op de ingesneden bladeren terwijl ik ze op de normale bladeren van dezelfde boom niet kon vinden.

HET GALMUGJE*HARTIGIOLA ANNULIPIS*

Tenslotte nog een andere bijzonderheid op gallengebied. Tegenover het Tennishuisje staat in het gazon een jonge Varenbeuk (*Fagus sylvatica* 'Aspleniifolia'). De bladeren van deze cultivar zijn sterk ingesneden en wijken daardoor in vorm behoorlijk af van de normale beukenbladeren. Menig beginnend bomenkenner kan daar, als er nog geen herkenbare beukenootjes zijn, behoorlijk door op het verkeerde been gezet worden.

Niet echter de gal-veroorzakende dieren. Die zijn veelal sterk gebonden aan één planten - of bomensoort. Zo ook het kleine galmugje, dat luistert naar de melodieuze naam *Hartigiola annulipes*, dat op beuken algemeen een klein maar fraai galletje maakt. Het zijn ca 3 tot 5 mm hoge, bruinharige tonnetjes die rechtop staan op de bovenzijde van het blad, meestal dichtbij een nerv. Aan de bladonderzijde zit een kleine verdikking met een nauwelijks zichtbare opening die toegang geeft tot het binnenste van de gal. In de gal leeft een witte larve een zorgeloos, want goed beschermd bestaan. De gallen vallen af, vóórdat de bladeren afvallen en de nieuwe generatie mugjes sluipen er een volgend voorjaar uit om voor nieuwe galletjes te gaan zorgen.

Nu is deze soort in het beukenrijke Baarn en verre omgeving een zeer algemene. Maar op de cultivar 'Aspleniifolia' een zeldzaamheid. Toch vind ik ze hierop in het Cantonspark elk jaar wel, het ene jaar veel, het andere jaar heel schaars. Volgens de laatste druk van ons Gallenboek is deze

Twee bladeren met galletjes van *Hartigiola annulipes*; het onderste blad met de galletjes op de blad-bovenzijde, het bovenste blad de blad-onderzijde.

Details van de gallen op de blad-bovenzijde van *Hartigiola annulipes*.

combinatie in ons land zelfs maar éénmaal eerder gevonden. Maar ook hier zal het kleine formaat van het galletje en mogelijk de zeldzaamheid van deze vorm van de beuk hier mede debet aan zijn.

Huub van der Aa

De storm van 18 januari 2007

Het zal niemand ontgaan zijn dat op 18 januari heel West Europa getroffen werd door een hevige storm. Ook het Cantonspark kreeg zijn deel! In de loop van de middag sneuvelden een aantal bomen en verloren anderen een deel van hun kroon. De historische Goossenboom, in 1935 bij zijn afscheid geplant door de man die het park in opdracht van August Janssen had aangelegd, ging met zijn grote wortelkluit en al tegen de grond. Daarbij nam hij o.a. de fraaie zuilvormige Haagbeuk (*Carpinus betulus* 'Fastigiata') voor een deel mee. Als de overgebleven helft het zal redden dan zal hij nooit meer zijn karakteristieke vorm terugkrijgen. Vlak daarbij, naast het hoofdpad door het park scheurde één van de oudste beuken van het park zowat in twee. Het is twijfelachtig of de nog overeind staande helft te redden is. In het Pinetum sneuvelden een vijftal coniferen en scheurde een groot stuk uit de kroon van de zeldzame Meidoorn (*Crataegus x lavalleyi*). Langs de Abel Tasmanlaan ontstond grote ravage door het omvallen van de grote Balsempopulier die daar staat, waardoor ter plaatse het hek sneuvelde en de brandweer er een hele klus bij kreeg om de weg weer vrij te maken. De grote Douglasspar die enkele tientallen meters verderop bij de zij-ingang van het park staat haalde het op

het nippertje maar verloor een deel van zijn kroon. En ook van de drie berken die schuin achter de Wintertuin staan viel er één ten prooi aan de storm. Door het hele park lagen takken verspreid in borders en gazons.

De situatie werd de volgende morgen door de gemeente als zeer gevaarlijk beoordeeld en onze beheercommissie kon zich daarom meteen vinden in het besluit om het park tot nader orde te sluiten. Er werden noodvoorzieningen getroffen voor de beschadigde hekken en toegangen en er werd besloten om de grote, niet ongevaarlijke opruimactie op maandag 22 januari te beginnen.

Gelukkig zijn de verschillende bouwwerken en monumenten gespaard gebleven; alleen van de Wintertuin zijn een aantal grote ruiten ingedrukt en ontstond er daar enige waterschade.

We kunnen rustig zeggen dat deze stormramp voor het Cantonspark een flinke aderlating betekent. Op het moment dat we dit schrijven staat nog niet vast hoe we in de toekomst met alle beschadigde bomen zullen omgaan. Maar wel is zeker dat deze achttiende januari zal geboekstaafd blijven als een zwarte dag voor het Cantonspark.

Bomen over boeken over bomen

ER VERSCHIJNEN AAN DE LOPENDE BAND NIEUWE BOEKEN OVER BOMEN. JE ZOU ZO DENKEN DAT HET ONDERWERP INTUSSEN WEL IS UITGEPUT, MAAR DAT BLIJKT NIET UIT DE AANWAS VAN STEEDS WEER NIEUWE LITERATUUR OVER DIT ONDERWERP. ER ZIJN STEEDS WEER NIEUWE INZICHTEN OP HET GEBIED VAN DE AFSTAMMING EN VERWANTSCHAPPEN BINNEN HET PLANTENRIJK; STEEDS WEER NIEUWE BENADERINGEN OVER STOKOUDE OF ZIEKE BOMEN EN METHODEN OM JUISTE DIAGNOSES TE STELLEN EN/OF OM ER NOG IETS AAN TE DOEN. OOK HET STEEDS UITGEBREIDERE ASSORTIMENT VAN NIEUW ONTDEKTE OF GEKWEEMTE BOMEN VRAAGT OM BIJGEWERKTE BOEKEN DIE KUNNEN HELPEN BIJ DE DETERMINATIE. DAARBIJ KOMT DAT NIEUWE MOGELIJKHEDEN OM FRAAIE ILLUSTRATIES TE MAKEN TELKENS WEER INSPIREREN TOT TOCH WEER MOOIËRE BOEKEN OVER BOMEN.

Nu ben ik als bomenliefhebber en boekenverzamelaar toch nog steeds op zoek naar allang uitverkochte boeken, uit esthetische, nostalgische maar ook wetenschappelijke belangstelling. Zo zou ik graag nog eens het allang uitverkochte boek over monumentale bomen in Nederland, dat indertijd door de bomenstichting werd uitgegeven op de kop willen tikken. Op deze plaats wil ik aandacht vragen voor enkele nieuwe boeken, die elk op hun manier toch weer iets nieuws bieden.

Het verborgen leven van bomen; levensloop, functie en betekenis

Colin Tudge,
ISBN10: 90 274 8468 6
Uitg. Het Spectrum (2006)
Prijs € 24,95
vertaling van een
oorspronkelijk Engels boek
(uitgegeven 2005)
Softcover, 520 blz.

Dit is een 520 pagina's dikke pocket, zonder dure kleur-illustraties maar vol ragnijne habitus- en detailtekeningen van bomen uit de hele wereld. De tekst benadert het onderwerp niet zoals dat in allerlei veldgidsen of determineerboekjes gebruikelijk is, maar het leest als een doorlopend verhaal. Aan de hand van voorbeelden uit de hele wereld worden vaak moeilijke thema's als boomziekten, afstamming, voortplanting etc. verhalenderwijze behandeld en ik vind het heel instructief om de boomproblematiek in ons kleine landje nu eens behandeld te zien als onderdeel van veel bredere mondiale thematiek. Zuiver wetenschappelijk onderbouwde paragrafen wisselen af met méér toegepaste en zelfs filosofische fragmenten en ik zelf vond vooral dáár veel nieuwe inzichten. Mijn conclusie is daarom: een voor iedere liefhebber zéér leesbaar boek, dat hier en daar wel de diepte in gaat maar uitmunt door heldere formulering en uitleg van soms moeilijke begrippen. Er is bovendien een uitgebreid glossarium dat de nog niet zo ingewijde lezer bij tijd en wijlen uitstekend helpt door vaktermen of moeilijke begrippen in toegankelijke taal uit te leggen.

Inheemse bomen en struiken in Nederland en Vlaanderen

Bert Maes en anderen,
 Uitgeverij Boom (mei 2006)
 ISBN10: 90 850 6176 8
 Prijs € 34,95

Rijk geïllustreerd, in kleur
 376 blz.

volgend deel. Deze volledigheid maakt van dit boek een standaardwerk van grote waarde. De overvloed aan gegevens per soort berust op uitvoerig wetenschappelijk veld- en laboratoriumonderzoek maar ook op een groot aantal historische bronnen. De resultaten daarvan bevestigen het één en ander van wat we al wisten maar met de vele nieuwe gegevens samen vormen zij een voor de toekomst onmisbare bron van kennis omtrent ons bomenbezit. Wist U bijvoorbeeld dat er van de als inheems beschouwde Grove den mogelijk nog maar een paar, misschien zelfs nog maar één op Nederlandse bodem leeft, die niet afkomstige is van invoer van elders? En dat bijna alle “euwenoude” lindebomen, waar menig dorp of stad zo trots op is nooit ouder zijn dan 400 jaar en dat het bijna altijd kruisingen zijn die tot stand zijn gekomen via methoden waar we het fijne nog lang niet van afweten?

Na een lange inleiding volgen in deel 1 van het boek vijf hoofdstukken die ingaan op de hamvraag “Wat zijn inheemse bomen en struiken”. In relatie hiermee komen achtereenvolgens aan de orde het belang, beheer en toepassingen van inheemse bomen, hun voorgeschiedenis, teruggaande tot de ijstijd, en de restanten van deze geschiedenis in de nog bestaande oude landschappen in Nederland en Vlaanderen

In deel 2 worden de nog aanwezige inheemse soorten behandeld, in alfabetische volgorde van de geslachtsnamen. Onder de geslachtsnaam staan de soortnamen van soorten die

Als we ons inzetten voor het behoud van grote bomenverzamelingen in parken en arboreta, maar ook als wij rondstruinen in Nederlandse en Vlaamse bossen realiseren we ons niet meteen dat we bijna steeds oog in oog staan met allochtonen. Minder dan 5% van onze bomen en struiken is immers autochtoon en de rest is van buitenlandse herkomst, en in de loop van vele jaren geselecteerd en ingevoerd wegens bruikbaarheid voor allerlei doeleinden, weerstand tegen ziekten, snellere houtproductie en tegenwoordig ook wegens hun weerbaarheid tegenover schadelijke invloeden in lucht en bodem, die inherent zijn aan de overmatige consumptie door té veel mensen in een geïndustrialiseerde maatschappij. Voor alle boomliefhebbers, wetenschapper en belangstellende leek, is het daarom interessant om te weten wat de herkomst en de huidige status en toekomst is van die ca 5% autochtone bomen.

Alle soorten die oorspronkelijk in Nederland voorkomen worden in dit boek behandeld, met dien verstande dat de categorie van de “dwergstruiken”, zoals de heidesoorten, de Maretak en vele anderen zijn bewaard voor een eventueel

geacht worden inheems te zijn. Daaronder, in een groene letter, de niet-inheemse soorten die in verwilderde vorm voor kunnen komen of met de autochtone soorten verward kunnen worden. Dan volgt steeds een paragraaf “soorten en herkenning” waar de soorten beschreven en vergeleken worden volgens botanische kenmerken. Deze beschrijvingen zijn uitstekend geïllustreerd met fraaie pentekeningen, die afkomstig zijn uit oude handboeken en moderne kleurenfoto's van details van blad, bloem, vruchten etc. naast foto's van de betreffende soorten in het landschap. Dan volgen nog paragrafen met als titels “Groeiplaats en verspreiding” met o.a. verspreidingskaartjes van inheemse soorten en “Archeobotanie en geschiedenis” met veel feiten die de autochtone herkomst van bepaalde soorten of populaties bewijzen. Tenslotte zijn er per genus aanbevelingen voor beheer en behoud van oorspronkelijke groeiplaatsen. Het boek eindigt met enkele bijlagen, waaronder registers en een verklarende woordenlijst, die wat mij betreft best langer en gedetailleerder had mogen zijn.

Het boek dat pas enkele maanden geleden verschenen is, is kennelijk zo'n succes dat de eerste oplage al nagenoeg uitverkocht is. De eindredacteur en medeauteur Bert Maes, in Baarn en zeker ook in het Cantonspark geen onbekende, vertelde mij dat hij overweegt om spoedig een tweede deel te schrijven, maar dan over de kleinere houtgewassen, zoals de Struikheide, de Vogellijm en een hele reeks andere “dwergbomen en struiken”. Waarvan acte!

Bomen Wereldwijd

Rudolf Wittmann,
Stichting Kunstboek,
Oostkamp, België (2003)
ISBN10: 90 5856 100 3
Prijs € 39,90

Uit het Duits vertaald
Rijk geïllustreerd, in kleur
160 blz.

“Een adembenemende reis langs 72 fascinerende boomlandschappen en oeroude boomsoorten.”

Bomen wereldwijd is al enkele jaren oud maar in ieder geval aan mijn aandacht ontsnapt, tot dat ik het dit najaar warempel bij Boekhandel de Boer in Baarn zag staan ! Niet alleen het grote formaat (33 x 25 cm) trekt de aandacht maar vooral de fascinerende foto van een 130 jaar oude vijgenboom in Californië prikkelt tot verder bladeren. Het blijkt het boek te zijn van een fotograaf, die door de vertaler tevens boomdeskundige en meester-tuinier wordt genoemd. In dit levenswerk maakt Rudolf Wittmann een reis langs oeroude en bijzondere bomen op alle continenten en het resultaat hiervan is vooral een serie fraaie foto's, waar de tekst later bij is geschreven. De platen zijn het hoofdgerecht, wat niet wegneemt dat de tekst zeer leesbaar is en veel, vaak ter plaatse verzamelde gegevens bevat over historie en vooral ook de grote ouderdom van de betreffende bomen. Het is dus geen determineerboek, waarin botanische kenmerken worden behandeld, maar een boek vol fotogenieke extremen, die juist vaak zó afwijken van de gemiddelde soortgenoten dat ze om

die reden verbazen. Wie de 800 jaar oude Tamme kastanje van Tortworth, in Engeland niet als zodanig herkent van de grote foto op pagina 94 en 95 hoeft zich dus niet te schamen en vergeleken bij de eeuwenoude Taxussen, die de oerbomen van Normandië worden genoemd zijn onze eigen statige bomen langs de entree van het Cantonspark onooglijke dreumesen. Er zijn exemplaren bij van 15 m omtrek, met holle stammen waarin kerkdiensten kunnen worden gehouden ! Ook van de gewone beuken, eiken, berken en vele anderen heeft Rudolf Wittmann extremen weten te vinden en werkelijk heel fraai afgebeeld. Overigens heeft hij zijn materiaal voornamelijk in verder wegliggende oorden verzameld. Groot formaat foto's van de schilderachtige dennen van Huang Shan, de Zuid-Afrikaanse Welwitschias, Pohutukawa, de kerstboom van Nieuw Zeeland en nog veel andere exotische bomen voeren de lezer mee in een, althans zoals ik het ervoer, geheel nieuwe wereld.

Het boek begint weliswaar met een korte inleiding en er wordt mondjesmaat wat informatie verstrekt over het door botanici gebruikte systeem, maar het boek lijdt daar als kunst- en kijkboek niet onder. Kortom, je koopt dit bijzondere boek dus niet om thuis te raken in de dendrologie, of om onderweg bomen mee te leren determineren, maar om je, met deze veelzijdige bomenkenner en kunstenaar te verbazen over de diversiteit en bijzondere schoonheid van echte reuzen van onze planeet.

Rondleidingen in 2007

PUBLIEKSRONDLEIDINGEN

De publieksrondleidingen vinden van april tot september maandelijks plaats, afwisselend op dinsdag- en donderdagavond, op verschillende tijdstippen, afhankelijk van het invallen van de duisternis.

De september rondleiding is dit jaar voor het eerst op zaterdagmiddag. Deze rondleidingen worden aangekondigd in de lokale pers en op een aantal plaatsen in het dorp en de campings in de omgeving door middel van posters. Deze rondleidingen beginnen steeds bij het Tennishuisje, gelegen aan het eerste zijpad naar links, vanaf de hoofdingang van het park.

Deze publieksrondleidingen zijn gratis en het is niet nodig zich hiervoor op te geven.

RONDLEIDINGEN OP VERZOEK

Rondleidingen voor groepen (bedrijven, tuinclubs, scholen) en voor particulieren bij gelegenheid van verjaardagen, jubilea etc. worden door de Vrienden van het Cantonspark in overleg geregeld. Aanvragers moeten bij voorkeur via een formulier hun wensen kenbaar maken: datum, begintijd, duur, aantal deelnemers etc. Een dergelijke rondleiding kost € 25. – per 15 deelnemers.

Verdere inlichtingen en aanvragen kunt u richten aan de Coördinator Rondleidingen Vrienden van het Cantonspark, mw Steef van der Aa-Schuurbiers, Eemnesserweg 90, 3741 GC Baarn
Tel.: 035 – 5432 320
E-Mail: Steef.Schuurbiers@planet.nl

PUBLIEKSRONDLEIDINGEN 2007

Donderdag 19 april, 18:30 uur

Dinsdag 15 mei, 19:00 uur

Donderdag 14 juni, 19.30 uur

Dinsdag 10 juli, 19:30 uur

Donderdag 16 augustus, 19:00 uur

Zaterdag 22 september, 14:30 uur

Carl Linnaeus – 300 jaar

Hij is Zweeds, wereldberoemd en viert in mei 2007 zijn driehonderdste verjaardag: Carl Linnaeus. Deze intrigerende wetenschapper leefde drie jaar in Nederland waar hij kans zag zijn ideeën wereldwijd te verspreiden. Voor het Teylers Museum is deze 300ste geboortedag van de plantkundige aanleiding voor de tentoonstelling

BLOEMEN ONDER DE LOEP, HOMMAGE AAN LINNAEUS

In samenwerking met het Nationaal Herbarium Nederland brengt het Teylersmuseum de belangstelling en liefde van wetenschappers en kunstenaars voor de natuur in beeld. Hoe keken zij de afgelopen vijf eeuwen naar de bloemen en planten om zich heen en met welke gedrevenheid en passie legden zij die in boeken, schilderijen, tekeningen en prenten vast, zowel voor als na Linnaeus?

De wens om overal ter wereld botanische kennis te kunnen uitwisselen, zonder beperkingen in taal, bleef echter eeuwenlang een utopie. Linnaeus schiep orde in de naamgeving van het plantenrijk en deelde het in in soorten, geslachten en families. Zo kon men internationaal beschikken over een universele indeling. Maar hoe kwam men uiteindelijk tot dit systeem en welke invloed hebben nieuwe inzichten op Linnaeus' classificatie, zoals het huidige onderzoek naar DNA?

De tentoonstelling toont de vroegste kruidenboeken en hedendaagse technische hoogstaande botanische tekeningen, veelal afkomstig uit de collectie van Teylers Museum zelf, aangevuld met bijzondere en unieke bruiklenen. Bovendien zijn er zelden

getoonde herbariumbladen te zien die door Linnaeus persoonlijk zijn verzameld en beschreven tijdens zijn tweejarig verblijf op landgoed De Hartekamp in Heemstede.

Bloemen onder de Loep, Hommage aan Linnaeus

Data tentoonstelling:
27 januari t/m 3 juni 2007

Openingstijden museum:
dinsdag t/m zaterdag 10 – 17 uur
zon- en feestdagen 12 – 17 uur

Toegang:
€ 7,00 per persoon
groepen vanaf 10 personen € 5,00
CJP € 4,00
Vrienden Teylersmuseum en MJK gratis

Teylers Museum
Spaarne 16
2011 CH Haarlem
Tel: 023 - 516 0960
Internet: www.teylersmuseum.nl

Bij de tentoonstelling wordt een lezingenprogramma georganiseerd. Voor leerlingen van de brugklas is een educatief programma samengesteld met een determinatiespoor over de tentoonstelling. Rondleidingen voor groepen zijn op aanvraag mogelijk.

Het Mysterie van de Bestevaer

Vorig voorjaar werden wij benaderd door enkele groepsleidsters van de Bestevaerschool, onze burens, met de vraag of zij i.v.m. de opnamen voor een film het Tennishuisje een paar dagen mochten lenen. Met groep 6 werd een film opgenomen die voor een deel in de school en voor de uitwerken van de clou van het verhaal in het park zou spelen. Op school gebeurden de gekste dingen, waarbij telkens een tennisbal een rol speelde. De kinderen gaan op pad om de herkomst van vreemde geluiden te achterhalen en ontdekken dat een meisje jaren geleden een gouden tennisraket had gewonnen. Maar omdat het een meisje van lage komaf was werd ze niet geaccepteerd door het Baarnse establishment, die kampioenschappen speelden op het tennisveld dat in de begintijd van het park vóór het Tennishuisje lag. Het meisje in kwestie won echter toch de eerste prijs, een gouden raket, dat echter op mysterieuze wijze verdween. Het meisje werd er ziek van en stierf tenslotte jong, maar kon nooit echt rust vinden. De kinderen van de Bestevaer hebben het raket tenslotte opgediept uit de vijver van het park en het meisje haar rust teruggegeven.

Dit op zich simpele verhaal wordt door de kinderen, samen met enkele leerkrachten, de Baarnse politie en groepjes ouders zó spannend gemaakt dat je af en toe ademloos zit te kijken. Vooral de meer enge gedeelten zijn heel erg geslaagd en je vraagt je af of de jongere kinderen van de school na het zien van de film nog rustig zijn gaan slapen.

Het is niet de eerste keer dat het Cantonspark het toneel is van filmopnamen, maar deze productie is van aparte klasse. De film van ongeveer één uur is op DVD beschikbaar en heeft intussen in veel Baarnse gezinnen een vaste plaats gekregen. Wij hebben er ook enkele in bezit gekregen en lenen die graag uit aan onze donateurs, die ook wel eens een uurtje willen griezelen in de geheimzinnige lokalen van de Bestevaerschool en in ons aller Tennishuisje.

VACATURE

In het bestuur van de Stichting Vrienden van het Cantonspark is door het vertrek van Gerard de Bruin de functie van

PR-FUNCTIONARIS (M/V)

open gevallen. Om ons bestuur te versterken zoeken wij een vrijwilliger met creativiteit en vooral ook computervaardigheid

Verdere inlichtingen zijn te verkrijgen via het secretaariaat, tel: 035 - 541 3356